

HPV-asociované karcinómy hlavy a krku: Aktualizácia poznatkov a odporúčania pre prax

Marián Švajdler^{1,2}, Jan Laco³, Ondrej Ondič^{1,2}, Jana Kašpírková^{1,2},
Roman Mezencev⁴, Michal Michal^{1,2}, Alena Skálová^{1,2}

¹ Šiklův ústav patologie, Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Plzni a Fakultní nemocnice Plzeň, Česká republika

² Bioptická laboratoř, s.r.o., Plzeň, Česká republika

³ Fingerlandův ústav patologie, Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta a Univerzitní nemocnice Hradec Králové, Česká republika

⁴ Integrated Cancer Research Center, School of Biology and Parker H. Petit Institute of Bioengineering and Biosciences, Georgia Institute of Technology, Atlanta, GA, USA

SÚHRN

HPV-asociovaný skvamocelulárny karcinóm (SCC) orofaryngu predstavuje špecifickú klinicko-patologickú podskupinu nádorov hlavy a krku so signifikantne lepšou prognózou v porovnaní s HPV-negatívnymi SCC. Morfológicky sa väčšinou jedná o nekeratinizujúci SCC, signifikantná časť HPV-asociovaných SCC orofaryngu však má variantnú morfológiu. Dôkaz prítomnosti transkripčne aktívnej infekcie HPV v orofaryngeálnych SCC poskytuje nenahraditeľnú prognostickú informáciu, ktorá dokonca nahrádza formálny histopatologický grading. V prehľadovom článku prinášame súhrn aktuálnych vedomostí o HPV-asociovanom SCC orofaryngu ako aj HPV-asociovaných SCC ostatných non-orofaryngeálnych oblastí. Diskutovaná je úloha HPV testovania v diagnostike metastáz SCC z neznámeho orgánu v oblasti hlavy a krku.

Kľúčové slová: skvamocelulárny karcinóm – HPV – hlava a krk – orofaryngeálny karcinóm – nazofaryngeálny karcinóm – sinonazálny karcinóm

HPV-associated head and neck cancer: update and recommendations for practice

SUMMARY

Human papillomavirus (HPV)-associated oropharyngeal squamous cell carcinoma (HPV-OSCC) represents a specific clinical and pathological entity among head and neck cancers with more favorable prognosis than corresponding HPV-negative oropharyngeal squamous cell carcinoma (SCC). HPV-OSCC most commonly displays non-keratinizing SCC histology, although number of cases presented variable morphology. Detection of transcriptionally active HPV in oropharyngeal SCCs is of critical prognostic importance, which even supersedes the importance of their formal pathological grading. This article summarizes the current state of knowledge of HPV-positive SCC of oropharynx and of other anatomical subsites of the head and neck and discusses the role of HPV detection in the diagnostics of metastatic SCC lesions of unknown origin.

Keywords: squamous cell carcinoma – HPV – head and neck – oropharyngeal carcinoma – nasopharyngeal carcinoma – sinonasal carcinoma

Cesk Patol 2016; 52(3): 130–138

Ľudský papillomavírus (human papillomavirus, HPV) patrí medzi najdôležitejšie onkogénne vírusy u človeka. V súčasnosti je pomerne presne klasifikovaných približne 170 HPV typov, a je predpoklad, že počet nových typov, podtypov a variánt ďalej porastie vďaka využitiu nových techník molekulovej biológie (1,2). Perzistentná infekcia mukozálnymi high-risk HPV typmi (HR-HPV) je príčinou vzniku väčšiny skvamocelulárnych karcinómov (SCC) a adenokarcinómov krčka maternice a veľkej časti karcinómov vulvy, pošvy, penisu a análnych karcinómov (3-5). Existujú čoraz presvedčivejšie dôkazy, že HPV sa spolu s UV žiarením podieľa aj na vzniku kožných malignít, aj keď úloha HPV

(predovšetkým kožných β -HPV typov) pri vzniku pre-malígnych a malígnych lézií kože nie je úplne presne pochopená a je stále predmetom diskusií (6,7).

Na možnú úlohu HPV v etiopatogenéze karcinómov oblasti hlavy a krku po prvý krát poukázal Syrjänen a spol. v roku 1983 (8). Následne mnohé štúdie dokázali asociáciu medzi HPV a SCC hlavy a krku, najmä u orofaryngeálnych SCC (OP-SCC) (9-13). HPV-asociovaný OP-SCC (HPV⁺ OP-SCC) je v súčasnosti považovaný za samostatnú klinickú jednotku. Tieto karcinómy sú charakterizované nižším vekom výskytu (< 60 rokov), asociáciou so sexuálnym správaním, často negatívnou fajčiarskou anamnézou a, čo je najdôležitejšie, signifikantne lepšou prognózou v porovnaní s HPV-negatívnymi OP-SCC a to napriek častým metastázam v lymfatických uzlinách a vyššiemu N štádiu (14-17). Okrem OP-SCC možno HPV detekovať aj v časti non-orofaryngeálnych SCC. Udávaný výskyt je však značne variabilný a je závislý od anatomickej lokalizácie, etnicity študovanej populácie a predovšetkým od metodiky použitej na detekciu HPV (18). Prognostický význam prítomnosti HPV v non-orofaryngeálnych SCC je však prinajmenšom sporný. V nasledujúcom prehľade prinášame aktuálne poznatky o HPV asociovaných SCC hlavy a krku s praktickými odporúčaniami pre prax.

✉ Adresa pre korešpondenciu:

MUDr. Marián Švajdler
Bioptická laboratoř, s.r.o.
Mikulášske nám. 4
326 00 Plzeň, Česká republika
tel.: +420 737220036
e-mail: svajdler@yahoo.com